

Tượng Phật Thích Ca ngồi tại Kanimanji: Dấu thời gian trên pho tượng nghìn năm

ISSN: 2734-9195 09:49 19/08/2026

Dựa trên phong cách nghệ thuật, nhiều khả năng pho tượng được tạo tác trong khoảng từ cuối thế kỷ VII đến giữa thế kỷ VIII, mặc dù các chuyên gia vẫn chưa thống nhất được vị trí chính xác của pho tượng trong khoảng thời gian này.

Pho tượng Phật ngồi uy nghiêm này về cơ bản vẫn giữ được dáng vẻ gần như nguyên trạng kể từ khi được đúc cách đây khoảng 13 thế kỷ. Tuy nhiên, nếu quan sát kỹ, người xem có thể nhận ra trên pho tượng những dấu tích của thời gian dài đằng đẳng mà đức Phật đã lặng lẽ hiện diện, dõi theo bao thế hệ người tìm đến chiêm bái.



Ảnh: Muda Tomohiro

Với đôi má căng, đôi mắt hẹp và thần thái có phần nghiêm nghị, pho tượng tạo ấn tượng mạnh ngay từ cái nhìn đầu tiên. Đôi môi khép chặt thành một đường nét cương nghị, gần như khắc nghiệt.

Đây là pho tượng chính được tôn trí tại chùa Kanimanji, thành phố Kizugawa, phía nam tỉnh Kyoto, Nhật Bản.

Ngày nay, pho tượng mang màu đồng sẫm bóng đặc trưng của kim loại để trần. Nhưng nguyên bản, đây là một pho tượng đồng mạ vàng, toàn bộ bề mặt từng được phủ bằng lá vàng.

Theo một số truyền thuyết, đức Phật có chiều cao 4,8 mét. Những pho tượng được tạo tác theo quy mô này được gọi là **jōroku-butsu** (十尺仏), tức “Phật cao một trượng sáu thước”, đơn vị kích thước truyền thống trong Phật giáo Nhật Bản, tương đương khoảng 4,8 mét đối với tượng đứng. Các pho tượng ngồi, như pho tượng tại Kanimanji, thường chỉ được tạo tác với chiều cao bằng một nửa tượng đứng.

Có niên đại từ thế kỷ VII đến thế kỷ VIII, không lâu sau khi Phật giáo được truyền vào Nhật Bản, những pho tượng Phật đồng mạ vàng quy mô lớn thuộc thời kỳ đầu này hiện còn lại rất ít. Ngày nay chỉ có bốn pho được biết đến còn tồn tại: tượng **“Đại Phật” Asuka** tại chùa Asukadera (tài sản văn hóa quan trọng), đầu tượng Phật bằng đồng tại chùa Kōfukuji (bảo vật quốc gia), tượng **Dược Sư Như Lai** ngồi tại chùa Yakushiji (bảo vật quốc gia), và pho tượng **Thích Ca Mâu Ni** tại Kanimanji.

Theo một giả thuyết, pho tượng này từng là đối tượng thờ phụng chính tại chùa Kokubunji thuộc tỉnh Yamashiro, khu vực tương ứng với phía nam tỉnh Kyoto ngày nay.

Các ngôi chùa Kokubunji, được xây dựng mỗi tỉnh một ngôi là một phần trong chính sách thúc đẩy Phật giáo trên phạm vi toàn quốc của chính quyền triều đình vào thế kỷ VIII. Việc thiết lập hệ thống chùa này xuất phát từ niềm tin rằng sức mạnh của giáo pháp có thể bảo hộ đất nước, mang lại sự ổn định cho toàn cõi.

Thần thái nghiêm nghị nhưng vẫn hàm chứa lòng từ bi của pho tượng dường như phản ánh chính lời nguyện ấy: mong muốn xoa dịu những thế lực gây ra tai ương, đồng thời bảo đảm một nền hòa bình lâu dài cho đất nước.



Ảnh: Muda Tomohiro

Những lớp y phục mỏng ôm sát thân hình cân đối, tạo nên những đường nét mềm mại và uyển chuyển.

Cách thể hiện nếp y (**emon**) này có nhiều điểm tương đồng với pho tượng Dược Sư Như Lai ngồi tại Yakushiji, cho thấy giữa hai tác phẩm có thể tồn tại một mối

liên hệ nào đó.

Tuy nhiên, khác với Yakushiji ở Nara, ngôi chùa được xây dựng gần trung tâm kinh đô cổ theo sắc lệnh của Thiên hoàng Tenmu - Kanimanji nằm cách xa kinh đô. Vì vậy, câu hỏi tại sao một pho tượng Phật **jōroku** quy mô lớn như vậy lại được đặt tại một địa điểm tương đối hẻo lánh vẫn chưa có lời giải rõ ràng.

Sự khác biệt còn thể hiện ở kỹ thuật đúc tượng. Trong khi pho tượng tại Yakushiji có trọng lượng gần 5 tấn, tượng Phật Thích Ca tại Kanimanji chỉ nặng chưa đến một nửa - khoảng 2.172 kg và dường như được đúc bằng lớp đồng mỏng hơn đáng kể.



Ảnh: Muda Tomohiro

Kanimanji cũng nổi tiếng với một truyền thuyết về một con cua. Chuyện kể rằng một cô gái trẻ tốt bụng đã cứu một con cua. Về sau, khi cô bị ép phải kết hôn với một con rắn khổng lồ, con cua ấy đã quay lại báo đáp ân tình. Cùng với Bồ Tát Quán Âm (Avalokiteśvara), hợp sức đánh bại con quái vật và cứu cô gái.

Do Kanimanji có mối liên hệ mật thiết với tín ngưỡng thờ Quan Âm, nhiều khả năng pho tượng được tôn trí làm đối tượng thờ phụng chính tại đây ban đầu cũng là tượng một vị Bồ Tát. Từ đó, một giả thuyết khá thuyết phục cho rằng pho tượng Phật Thích Ca hiện nay đã được chuyển từ một ngôi chùa khác về Kanimanji vào một thời điểm nào đó trong lịch sử.

Tuy nhiên, các cuộc khai quật tiến hành năm 1990, trước khi chánh điện được tu sửa, đã phát hiện dấu tích của một quần thể chùa và tu viện quy mô lớn có niên đại từ thời Hakuhō - giai đoạn cuối thời Asuka (592-710). Phát hiện này làm xuất hiện một giả thuyết khác: pho tượng Thích Ca Mâu Ni thực ra đã được tôn trí tại đây ngay từ khi ngôi chùa được thành lập.

Dựa trên phong cách nghệ thuật, nhiều khả năng pho tượng được tạo tác trong khoảng từ cuối thế kỷ VII đến giữa thế kỷ VIII, mặc dù các chuyên gia vẫn chưa thống nhất được vị trí chính xác của pho tượng trong khoảng thời gian này.

Cho đến nay, nhiều bí ẩn xung quanh pho tượng vẫn đang chờ được giải đáp.



Ảnh: Muda Tomohiro

Nhiếp ảnh gia Muda Tomohiro nhớ lại rằng buổi chụp bắt đầu khi bên ngoài vẫn còn ánh sáng.

Những tia nắng xuyên qua nhiều khe hở trên cửa và vách chùa chiếu trực tiếp vào pho tượng đồng. Trong khi đó, bóng của các pháp khí và lễ vật được đặt xung quanh tượng tiếp tục gây thêm khó khăn cho ông.



Ảnh: Muda Tomohiro

Ông di chuyển quanh không gian thờ tự để tìm cách xử lý ánh sáng, dùng vải đen che các cửa sổ và liên tục thay đổi góc máy. Rồi bất chợt, ông nhận ra trên gương mặt và phần thân pho tượng có vô số vết xước, vết hằn.

“Tôi không biết chúng xuất hiện do kỹ thuật đúc tương đối thô sơ vào thời điểm pho tượng được tạo tác, hay là dấu tích của những tổn hại do hỏa hoạn hoặc các thảm họa khác về sau.

Nhưng khi chụp pho tượng, tôi bắt đầu cảm nhận những vết ấy không phải như những vết sẹo đau đớn, mà giống như những nét điểm xuyết làm tăng thêm vẻ đẹp và cá tính của pho tượng.

Tôi cảm thấy niềm tin và tình cảm của biết bao người đã bảo vệ pho tượng Phật này qua nhiều thế kỷ dường như đã để lại dấu vết trên chính pho tượng. Và khi tiếp tục nhấn nút chụp, tôi thầm cầu nguyện trong lòng”.

Thông tin về pho tượng

Tên: Tượng Phật Thích Ca Mâu Ni ngồi

Chiều cao: 2,4 mét

Niên đại: Cuối thời Asuka - đầu thời Heian (thế kỷ VII-VIII)

Địa điểm: Chùa Kanimanji, tỉnh Kyoto, Nhật Bản

Phân loại: Bảo vật quốc gia Nhật Bản

** Ghi chú: Nguyên bản được xuất bản bằng tiếng Nhật. Ảnh đầu bài: Tượng Phật Thích Ca Mâu Ni ngồi tại chùa Kanimanji. © Muda Tomohiro.*

Chú giải thuật ngữ

Asuka (アスカ - thời Asuka): Giai đoạn lịch sử Nhật Bản kéo dài khoảng từ năm 592 đến 710. Đây là thời kỳ Phật giáo bắt đầu phát triển mạnh tại Nhật Bản, cùng với sự hình thành của nhiều trung tâm Phật giáo và những tác phẩm điêu khắc Phật giáo quy mô lớn.

Hakuhō (白鳳 - thời Hakuhō): Tên gọi thường dùng trong lịch sử nghệ thuật Nhật Bản để chỉ giai đoạn cuối thời Asuka, khoảng cuối thế kỷ VII đến đầu thế kỷ VIII. Nghệ thuật Phật giáo thời kỳ này chịu ảnh hưởng rõ nét từ văn hóa và nghệ thuật Phật giáo trên lục địa Đông Á.

Heian (平安 - thời Heian): Thời kỳ lịch sử Nhật Bản bắt đầu từ năm 794, khi kinh đô được chuyển đến Heian-kyō (Kyoto ngày nay), kéo dài đến cuối thế kỷ XII. Đây là thời kỳ Phật giáo Nhật Bản tiếp tục phát triển mạnh với nhiều tông phái và trung tâm tu học quan trọng.

Jōroku-butsu (十尺仏): Thuật ngữ chỉ những pho tượng Phật có quy mô tương ứng với hình tượng Đức Phật cao “một trượng sáu thước”, khoảng 4,8 mét đối với tượng đứng. Đây là quy mô tượng Phật lớn phổ biến trong nghệ thuật Phật giáo Đông Á thời kỳ đầu. Tượng ngồi thường được tạo tác với chiều cao khoảng một nửa tượng đứng.

E-môn/emon (面): Thuật ngữ trong mỹ thuật Phật giáo Nhật Bản chỉ cách thể hiện các nếp gấp, đường rủ và sự vận động của y phục trên hình tượng. Cách xử lý emon là một trong những đặc điểm quan trọng giúp các nhà nghiên cứu nhận diện phong cách và niên đại của tượng.

Kannon (観音)/Avalokiteśvara: Tên gọi của Bồ Tát Quán Thế Âm trong truyền thống Phật giáo Đại thừa. Kannon là cách gọi phổ biến trong tiếng Nhật, tương ứng với Avalokiteśvara trong tiếng Phạn và Quán Thế Âm hoặc Quan Âm trong tiếng Việt.

Yakushi Nyorai (薬師如来): Dược Sư Như Lai, vị Phật gắn với hạnh nguyện chữa lành bệnh tật, bảo hộ chúng sinh và đem lại an ổn. Hình tượng Dược Sư đặc biệt phổ biến trong nghệ thuật Phật giáo Nhật Bản.

Kokubunji (国分寺): Hệ thống chùa được thiết lập trên phạm vi toàn quốc dưới thời Thiên hoàng Shōmu vào thế kỷ VIII. Theo chủ trương của triều đình, mỗi tỉnh cổ của Nhật Bản có một ngôi chùa Kokubunji dành cho tăng chúng, nhằm cầu nguyện cho quốc gia được bình an và thịnh vượng.

Kizugawa: Thành phố thuộc tỉnh Kyoto, Nhật Bản, nơi tọa lạc chùa Kanimanji. Khu vực này nằm ở phía nam Kyoto và có nhiều di tích Phật giáo quan trọng gắn với thời kỳ hình thành và phát triển ban đầu của Phật giáo Nhật Bản.

Bảo vật quốc gia (National Treasure): Danh hiệu bảo tồn cấp quốc gia của Nhật Bản dành cho những tài sản văn hóa có giá trị đặc biệt về lịch sử, nghệ thuật hoặc văn hóa. Việc công nhận nhằm bảo vệ và gìn giữ các di sản có ý nghĩa quan trọng đối với lịch sử Nhật Bản.

Tác giả: **Muda Tomohiro - Muramatsu Tetsufumi**/Chuyển ngữ và biên tập: **Thường Nguyễn**

Nguồn: <https://www.nippon.com/en/japan-topics/b10943/>